

SOSYOLOGCA

OCAK-ARALIK 2016

CİLT:6 SAYI:11-12

ISSN: 2146-5207

ULUM-İ İKTİSADİYE VE İÇTİMAİYE MECMUASI'NDA AHMED ŞUAYIB

Yıldız AKPOLAT

Özet: Ulum-u İktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası aylık bir dergidir. İlk olarak Meşrutiyet'in ilanından sonra yayınlanmıştır. Ahmed Şuayıb dergide bir dizi makalenin yanı sıra tek nüsha makaleler de yazmıştır. Bu anlamda bu çalışmada Ahmed Şuayıb ve çalışmaları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ulum-u İktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası, Ahmed Şuayıb, Sosyoloji.

AHMED ŞUAYIB IN THE JOURNAL OF ECONOMIC AND SOCIAL SCIENCES

Yıldız AKPOLAT

Abstract: Journal of Economic and Social Sciences is a monthly journal. It was first published after the declaration of Constitutional Monarchy. Ahmed Şuayıb has written a series of articles as well as single-copy articles in the journal. In this sense, this study will focus on Ahmed Şuayıb and his studies.

Keywords: Journal of Economic and Social Sciences, Ahmed Şuayıb, Sociology.

ULUM-U İKTİSADİYE VE İÇTİMAİYE MECMUASI'NDA AHMED ŞUAYIB¹

Yıldız Akpolat

Ahmed Şuayıb'ın sosyoloji anlayışını istihraç edebileceğimiz makalelerini yayınladığı *Ulum-u İktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası* Türkiye'de sosyoloji ismini kullanan ilk dergi olarak bilinmektedir. Söz konusu derginin diğer kurucuları feylosof Rıza Tevfik ve İttihad ve Terakki Fırka'sının maliye nazırı Mehmed Cavid Bey'dir (Akça, 1997; 56). Derginin ilk sayısı Aralık 1908'de son sayısı ise Nisan 1911'de çıkmıştır. Toplam 27 sayı ve 3 cild olarak yayımlanmıştır. Dergide ekonomi, felsefe ve sosyoloji yazıları dikkat çekmektedir. Derginin ekonomi anlayışı liberal, felsefi ve sosyolojik yaklaşımı ise organisttir. Derginin yazı kadrosunda kurucularının yanı sıra matematikçi Salih Zeki Bey, Darülfünun muallimlerinden Zühdü Bey, eğitimci Satı Bey, organist sosyolog Bedii Nuri, "Tekamül ve Kanunları" adlı kitabın yazarı Dr. Edhem Necdet, Ali Kami gibi isimler öne çıkmaktadır. Derginin "Mukaddime ve Program" adlı çıkış yazısında, batılı devletlerin ekonomi alanında nasıl ilerlediklerinin inceleneceği ilk hedef olarak belirlenmektedir. Bunun yanı sıra Osmanlının bir tarım memleketi olduğu ve tarıma dayalı bir biçimde sanayileşmenin gereği vurgulanmaktadır. Devlet adamlarının özellikle sosyal bilimler ile ilgilenmesi bildirilerek bu alanda da makalelerin neşr edileceği belirtilmektedir (M. Cavid, R. Tevfik, A. Şuayıb, 1324, akt. Akpolat, 1994; 4-5).

Ahmed Şuayıb dergide dizi makalelerin yanı sıra tek nüshalık makalelerde yazmıştır. Dizi makalelerinin ilki 'Avamil-i İçtimaiye' üst başlığını taşımaktadır. Derginin 5., 6. ve 7. sayılarında 'İrk Nazariyesi', 'Tesirat-ı Muhitiye' ve 'Para' alt başlıklarında yayımlanmıştır. Bu dizi makalede Şuayıb, toplumsal kurumların oluşumunu belirleyen etkenlerin neler olup olamayacağına

---

¹ Bu yazı, daha önce yayımlanmış olan *Türkiye'de Sosyoloji İsimler-Eserler*, Phoenix, Ankara, 2008 içinde "Ahmed Şuayıb" adlı yazımdan özetle alınmıştır.

çağını tartışmaktadır. Bu tartışmada rehberi Fransız edebi kritikçi Hippolyte Taine'dir. Taine bir sanat sosyolojisi kuramı geliştirir ki, bu kurama göre bir sanat eseri içinde geliştiği ırkın, muhitin ve anın özelliklerini yansıtan bir olgudur. Şuayib da, onun bu üçlü nazariyesini toplumsal açıklamalar için kullanılıp kullanılmayacağını tartışır.

İrk nazariyesi adlı makalede Şuayib, ırka dayalı sosyolojik açıklamaları eleştirmektedir. Ona göre, insanlığı ırka göre tasnif etmek mümkün değildir. Şuayib, ırktan ziyade insanların meslek ve san'atlarının onlar üzerinde daha belirleyici olduğunu savunur (Şuayib, 1325, akt. Akpolat, 1994; 11). Şuayib coğrafyacı bir tavır ile toplumların içinde yaşadığı coğrafyanın ve iklimin belirleyiciliğini doğadan örnekler vererek ispatlamaya çalışır. Şuayib, millet kavramını ırkçı bir şekilde tanımlamaktan imtina eder. Ona göre, millet; birçok ırkın karıştığı, belirli ortak çıkarlar etrafında toplanan ve bir hükümetin idare ettiği insan kümesidir. Şuayib'a göre kültür manevi üretimleri kapsamaktadır. Kültürün oluşturuç unsurları; dil, fikirselle kurumlar, inanışlar ve güzel sanatlardır. Uygarlık, bir toplumun doğa karşısında verdiği mücadelelerin ürünü olan her şeydir. Uygarlık, Şuayib'a göre, 'tedrici' (evrimsel) olarak değişmektedir. Bir toplumun uygarlığını belirleyen o toplumun varlığını sürdürmesine izin veren uğraşısıdır. Günümüzün uygarlığı, 'ilm-i menfaat'a dayanmaktadır. Burada Şuayib, günümüz uygarlığın fayda esaslı bir ekonomiye yani kapitalizme dayandığını ifade etmektedir. Uygarlığın ilerlemesi ise, bilimsel ilerlemelere vabestedir. Şuayib, ırkın toplumsal belirleyici olmadığını savunmasına karşın ırkların karışmasından büyük beyinlerin ortaya çıkması ile toplumun ilerlemesine katkıda bulunduğunu ifade eder. İrkların karışması bir toplumsal belirleyicidir. Şuayib, evrimciliğin, evrimin belirlenmiş basamaklardan oluştuğu ve her toplumun bu basamaklardan geçerek ilerleyeceğine dair görüşünü paylaşır. Bununla birlikte Şuayib, doğu ve batı toplumlarının arasındaki farkı, sadece bilgi düzeylerindeki bir derece farkına indirgemektedir. Şuayib, dine siyasi bir fonksiyon atfederek onu 'avamil-i içtimaiye'lerden biri olarak değerlendirir. Onun sosyolojisinin eklektik tavrının bir niteliği olarak, Le Playci tarzda ifadelere de rastlanmaktadır. Ona göre, eğitim insanları değiştirmede belirleyici bir unsur değildir. Osmanlının eğitim sistemi ise, sadece memur yatıştırmekle kusurludur. Osmanlı eğitim sistemine yönelik bu eleştiriye, Le Playci sosyolojinin II. Meşrutiyet dönemindeki temsilcisi Prens Sabahattin de yapmaktadır. Onun, Osmanlının toplumsal buhranlarının nedeni olarak girişimciliğin eksikliğini göstermesi de bu bağlamda değerlendirilebilir. Şuayib'ın pozitifizmin doğayı ve toplumu yöneten kanunların aynılığına dair görüşünü paylaşır. Ki,

bu kanun 'tekamül'(evrim)'dür. Dizi makalenin bu ilk bölümünde Şuayıb, Osmanlı toplumsal sistemi üzerinde de durur. Şuayıb, bu dönemin bir diğer sosyoloğu olan Tekin Alp gibi, Osmanlıyı oluşturan unsurlar arasında bir ortaklık bulunmadığını her unsurun kendi içine kapalı yaşadığından bahsetmektedir.

Avamil-i İçtimaiye dizi makalesinin ikincisi olan 'Tesirat-ı Muhitiye'adlı makalede doğal çevrenin toplum üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Şuayıb'a göre, doğal ortam uygarlığın başlangıcında toplumları baskılamış ancak uygarlık geliştikçe bu baskı azalmıştır (Şuayıb, 1325, akt. Akpolat, 1994; 16). Doğal çevrenin insan psikolojisi, toplumların ana uğraşısı ve siyasi rejimleri üzerinde etkili olmasını örneklerle açıklanır.

Dizi makalenin son bölümün başlığı 'Para'dır. Şuayıb, batı uygarlığını belirleyen tek değer artık para olduğunu ve paranın ölen ilahların ve giden kralların yerine geçtiğini söylemektedir (Şuayıb, 1325, akt. Akpolat, 1994; 17). Para, insanların toplumsal statüsünü belirlediği gibi demokrasiyi de kötü bir biçimde etkimektedir. Para aynı zamanda bir tüketim toplumunu da yaratmıştır. İnsanlar artık daha hırslı bir hale gelmişlerdir. Para suç gibi toplumsal sorunların da kaynağı durumundadır. Şuayıb ayrıca batının bu tüketim ekonomisi ile doğuyu işgal ettiğinin de farkındadır. Ona göre, bu işgalden kurtulmanın yolu ihtiyaçlarımızı sınırlandırmaktır. Para sadece insanlar arasında değil toplumlar arasında da bir statü belirleyici etken hale gelmiştir. Şuayıb, paranın çok eski tarihlerden beri var olduğunu ancak bu denli belirleyici olmasının nedenini ticari kapitalizm olarak gösterir. Şuayıb, Amerika'nın ve Dolar'ın dünya hakimi olduğunu belirtmektedir. Şuayıb, paranın demokrasiyi olduğu gibi gazeteleri de emri altına aldığı tespitinde bulunur. Ancak ona göre, esas hastalık kaynağı servet ya da para değil ahlakidir. Çünkü insanlar para ile mutluluk arasında bir rabita görmektedir. Esas bundan kurtulmak gerekmektedir. Bu son bölümde o, devlet anlayışını da ortaya koyar. Ona göre, devlet hata işlemez değildir. Devletin metafizik bir anlamı yoktur. Devlet et ve kemikten olan insanlardan oluşmuştur. İşte devleti oluşturan bu insanlar hata işleyebilirler.

Şuayıb, bu dizi makalesinde toplumları belirleyen etkenler üzerinde durmaktadır. Irkın bu etkenler arasında olmadığı, doğal çevrenin ise giderek azalsa da toplumları biçimlendiren bir etken olduğu ancak çağdaş toplumları en fazla belirleyen para ve kapitalizm olduğu sonuçlarına ulaşır. Bu dizi makalede Şuayıb'ın pozitivist, organist ve evrimci tavrını, toplumları doğal organizmalarla aynı kanun ile yani evrim ile idare olunduğu iddiasından yakalayabiliriz.

Dizi makalelerinin ikincisi 'Rusya' ana başlığını taşımaktadır. Bir önceki dizi makalesinde teorik olarak serimlediği sosyolojik yaklaşımının bir uygulaması niteliğindedir. Dizi makalesinde Rusya'nın coğrafyası ve iklimi ile ilgili ayrıntılı bilgi verdikten sonra bu doğal çevre ile Rus toplumunun yönetim biçimi, toplumsal kurumları ve sanatı arasındaki ilişki tartışılmaktadır. Şuayıb, sosyolojik olarak bir amaç gütmekle beraber bizimde Paris antlaşmasından itibaren üyesi olduğumuz Avrupa ailesine dahil bu ülkeyi tanımamız gereğini ifade etmektedir (Şuayıb, 1325, akt. Akpolat, 1994; 22). Şuayıb Rusya'nın coğrafi yapısının bir siyasi bütünlüğe elverişli olduğunu söyledikten sonra bu ülkenin demografik yapısını analiz eder. Rusya farklı unsurlardan oluşmuş henüz milletleşmemiş bir demografya sergilemektedir. Rusya'nın hem doğu hem de batı yüzü vardır. Ve bu iki yüz farklı unsurlar tarafından temsil edilmektedir. Rus toplumunun tatar unsuru doğuyu slav unsuru ise batıyı temsil etmektedir. Şuayıb, Rus toplumunun Avrupa ailesine mi yoksa Asyalı mı olduğunu tartışırken, batılı olmanın Avrupa terbiyesi almakla ilişkili olduğunu düşünür. Avrupa terbiyesine kayıtsız kalındığı sürece Avrupai tarzda giyinmenin o toplumu batı medeniyetine dahil kılmayacağını belirtir. Buradan, Şuayıb'ın biçimsel bir batılılaşma tarzına karşı olduğu anlaşılmaktadır. Rus edebiyatında görülen realizm ve natüralizm akımlarının bu toplumun yaşadığı doğal çevre ve zor iklim şartlarına bağlı olduğunu ifade eder. Rus toplumunda görülen aile türlerini ise Le Play'den alıntılar ile tanımlar. Buna göre, Rus aile yapısı patriyarkaldır. Bu aile türünün Rusya'da özel girişimciliğin önündeki engel olarak görülür. Şuayıb, Avrupa uygarlığının üç temeli olduğunu söyler: Greko-Romen kültür, Hristiyanlık ve Germenler. Batı dışında bir toplumun bu uygarlık dairesine girmesini engelleyen en önemli unsur ise, dindir. Şuayıb'a göre, Türkiye ve Japonya'nın dinleri farklı olmalarına rağmen bu uygarlığa girebilmiş iki ülkedir. Rusların Ortodoks olmaları onları Greko-Romen kültürden uzaklaştırdığı için, Ruslar Avrupa uygarlığından uzaklaşmışlardır. Bununla birlikte, Rusya'da aristokrasi ve burjuva sınıfları oluşmamıştır çünkü Rusya'da tüm sınıfların hükümdara kesin bir itaati vardır. Şuayıb, bu dizi makalesinde Türkiye'de ilk defa 'laik'lik kavramını kullanmıştır. Laikliği, din ve devlet işlerinin kesin bir ayrımı olarak tarif ederek, Rusya'da kilisenin devlete tabi olduğunu bu nedenle bu ülkede laikliğin olmadığını ifade eder. Rusya'da merkezi ve katı bir siyasi rejimden ötürü adem-i merkeziyetçilik de gelişmemiştir. Şuayıb, merkezi hükümetin müdahaleciğinin bu ülkede halkı tembelleğe ittiğini söyler. Sonuçta Şuayıb'ın bu dizi makalesinde Le Playci tarzda liberal toplum tarafdarı olduğunu görebiliriz. Rusya'da coğrafi şartlardan mütevellid olan merkezi siyasi rejim ve

patriyarkal aile tipinin etkisi ile özel girişimcilik ve adem-i merkezizetçiliğin gelişmemesi bu ülkeyi batı uygarlığından uzaklaştıran unsurlar olarak ele alınmaktadır.

Şuayb'ın dergide son olarak yazdığı dizi makalelerinin üst başlığı 'Hürriyet-i Mezhebiye'dir. Bu dizi makalesinde Şuayb, din ve ilişkilerini ele alır (Şuayb, 1324, akt. Akpolat, 1994; 33). Avrupa'da dinin ve kilisin toplum ve siyasi iktidar üzerindeki baskısında nasıl kurtulmak için çaba harcadığı tarihsel süreçte serimlenmektedir. Şuayb'a göre, insanların dinsel özgürlüklerini yaşamaları en doğal haklarıdır ancak ibadetler toplu olarak ifa edildiğinden ötürü gene de dinsel özgürlükler kurallara bağlanmalıdır. Şuayb, kilisenin Avrupa'da baskıcı bir tavır sergilemesine rağmen İslamiyetin dinsel özgürlükler konusunda hoşgörülü olduğunu ifade eder. Bundan sonra Şuayb, din ve devlet ilişkilerinin üç türüne geçer. Buna göre, Avrupa'da, dinin devlete tabi olduğu, devletin dine tabi olduğu ve her ikisinin birbirinden tefrik edildiği üç siyasi sistem söz konusudur. Osmanlı'da ise, hilafetin siyasi öneminden ötürü vazgeçilmez olduğu savunulur. Bununla birlikte Osmanlı'da farklı dinden olan unsurlara dinsel özgürlükler tanındığı ifade edilmektedir. Burada Şuayb, Osmanlı'nın siyasi birliğinin korunması gerektiğini söylemesi, onun 'Osmanlılık' siyasi programından yana olduğunu göstermektedir.

Şuayb'ın son dizi makalesinin üst başlığı 'Fransa İhtilal-i Kebiri'dir. Bu dizi makalesinde Fransa İhtilalini ortaya çıkaran koşullar, İhtilal süreci ve sonrasındaki kargaşalıklar tahlil edilmektedir. Dizi makalenin başlangıcında Fransa'nın feodal sisteminden ve burjuvanın gelişiminden bahsedilir (Şuayb, 1326, akt. Akpolat, 1994; 41). Şuayb, ihtilali organist bir tavır ile vücuda yayılan bir hastalık gibi nitelendirir. Şuayb, Fransız ve İngiliz soylularının tutumlarını kıyaslayarak Fransa'da ihtilalin oluşum nedenlerini irdeler. Buna göre, İngiliz soyluları topraklarını işletme haline getirerek, kapitalist üretim biçimine ayak uydurarak, kendi çıkarlarını ve himayelerindeki köylülerin çıkarlarını krala karşı koruyabilmişlerdir. Oysa Fransız soylular bu gibi işler ile uğraşmayı himayelerindeki köylülerin sıkıntılarına karşı lakayt olmuşlardır. Hal böyle olunca Fransız köylüler soylulara karşı nefret duymaya başlamışlardır. Ona göre, Fransız İhtilali ile 18. yüzyıl felsefesi arasındaki bağı kurmak gerekmektedir. Bu felsefenin amacı, doğa ve toplum kanunlarını ilişkilendirmektir. 18. yüzyıl felsefesi insan aklını öne çıkarmıştır. Şuayb'a göre, bu dönem felsefecileri oldukça soyut biçimde toplumun içinde bulunduğu koşullara dikkat etmeden fikirlerini geliştirdikleri için kusurludurlar. Özellikle Rousseau'nun geliştirdiği toplum sözleşmesi kuramı, insanların doğal halde iyi olduklarını iddia ederek ihtilal sonrası yaşanan anarşi hali-

nin sorumlusu olarak gösterilir. Şuayb'a göre, 18. yüzyıl felsefesinin iddiasının tersine, insanda akıl en az etkili olandır, insanları daha ziyade idare eden ihtiyaçlar ve ihtirallerdir. Zamanla burjuvanın bilinçlenmesi ve 18. yüzyıl felsefesinin etkisi ile ihtilal kaçınılmaz hale gelmiştir. Burjuvanın iktidar tecrübesinin olmaması ihtilalden sonra bir yönetim boşluğu yaratmıştır. Hükümsüzlük ise, anarşizmi doğurmuştur. Şuayb'a göre, ihtilal bir inhilal (dağılma) haline dönüşmüştür. İhtilal sonrası toplumu yeniden yıkıp kurmak isteyenler, kafalarındaki soyut toplum tasarımını ancak gene kafalarındaki insanlara uygulayabilirlerdi, gerçek insanlara değil. Şuayb, görüldüğü üzere Fransız ihtilalini muhafazakar bir tavır ile eleştirmektedir. Şuayb'a göre, toplumsal sınıf ve kurumlar birden ortadan kaldırılamaz, bunu yapacak tek güç evrimdir. Şuayb, ölmeden önce neşrettiği son makalede ihtilalin yeni bir toplum kurmak için bir süreci başlatamayacağını, teoriler üzerine yeni bir toplum inşa edilemeyeceğini ifade etmektedir.

Şuayb'ın tek makale olarak yayınlanan yazıları içinde en dikkati çeken 'Devlet ve Cemiyet' adlı makalesidir. Söz konusu olan makalede Şuayb, öncelikle insan ve toplumun birbirinden koparılamayan iki unsur olduğundan bahisle, insanı inceleyen antropoloji ile toplumu inceleyen sosyolojinin gittikçe birbirine yaklaştığını ifade eder. Evrimci tutumunu işlevselcilik ile birleştirerek bir toplumda ihtiyaçların toplumsal kurumları ortaya çıkardığını söyler. Şuayb, toplumu belirleyen etkenlerin devleti de belirlediğini söyler. Buna göre, devleti belirleyen en önemli unsur iklimdir. Devletin ortaya çıkışında toplumların ortak düşmana karşı siyasi birlik kurma ihtiyacıdır (Şuayb, 1324, akt. Akpolat, 1994; 51). Bu itibarla ilk ortaya çıkan devlet baskıcıdır. Şuayb, bir toplumda işbölümünün ve bunun sonucu ortaya çıkan yardımlaşmanın toplumun ilerlemesine önemli olduğunu vurgularken Durkheimci sosyoloji içre kelimeler ettiği dikkat çeker. Batıda olduğu üzere Türkiye'de de sosyolojinin zuhurunda farklı yaklaşımların bir arada kullanıldığı görülmektedir. Sosyolojinin toplumu organik bir bütünlük olarak kavramlaştırması evrimci ve işlevselciliği de kaçınılmaz olarak bu kavramlaştırmaya eklenmesine neden olmuştur. Şuayb, toplumlarda değişime karşı bir direnç gösterilirse evrimleşmenin önü alınacağı için devrimin kaçınılmaz olduğunu söyler. Bu yüzden toplumlar esnek olmalıdır. Bunun gibi, eğer bir toplumda devlet o topluma uygun değilse de ihtilal kaçınılmaz olur.

Şuayb, 'Yirminci Asırda Tarih' adlı makalesinde tarih yazıcılığı ve tarih felsefeleri üzerinde durmaktadır. Şuayb, Yunan tarih anlayışına Romanesk tarih demektedir. Bu tarih yazıcılığında destanlar tarihçinin ana materyali konumundadır. Tarihçi, Herodot gibi, kahramanlara güzel cümleler söyle-

ten insandır. Hristiyanlık ile teolojik tarih anlayışı gelişmeye başlar. Bundan sonra ise tarih felsefeleri, tarihteki olayların nedenlerinin insan aklı ile keşf edilmesi isteminden, doğmuşlardır. Ancak Şuayıb, tarih felsefesinin tarihi önceden bilmek arzusu ile biçimlenmesini eleştirir. Çünkü tarih önceden bilinemez. Yirminci asırda ise bilimsel tarih anlayışı gelişmiştir. Burada dikkat çeken Şuayıb'ın, Comte'un üç hal kanununu tarih biliminin gelişim evreleri olarak ele aldığıdır: Teolojik-hristiyan tarih anlayışı, Metafizik-tarih felsefesi ve Pozitif-bilimsel tarih anlayışı. Bu makalede Şuayıb, ayrıca, istatistiğin sosyoloji için önemi üzerinde durur. İstatistik, toplumların geleceğini tahmin etmede doğru veriler sunmaktadır.

Dergi çerçevesinde Ahmed Şuayıb'ın kaleme aldığı diğer makaleler 'İkinci Filib' ve 'Viyana Müteberi' adlı çalışmalarıdır. Bu makalelerde Şuayıb, İkinci Filib'in İspanya tarihi üzerindeki etkisinde ve Viyana kongresinin Avrupa ve Osmanlı siyasi tarihi üzerindeki etkilerinden bahseder. Bu kongrenin bizim için önemi, Osmanlı devletinin tamamen bir Avrupa devleti olarak kabul edilmesidir (Şuayıb, 1325, akt. Akpolat, 1994; 58).

Şuayıb'ın sosyoloji anlayışını en sarıh bir şekilde görüleceği dergi makalelerinden çıkarılacak sonuçlar; Onun toplumu belirleyen etkenler içinde coğrafya ve iklime verdiği önem, toplumu organist bir bütünlük olarak kavramlaştırdığı, pozitivist epistemolojiyi takip ederek doğayı ve toplumları aynı kanunun idare ettiğini ve bu kanunun da evrim olduğunu söylemesi, toplumsal kurumları işlevselci bir şekilde değerlendirdiği, Le Playci sosyolojiya yabancı olmadığı, bu sosyolojinin kavramları ile analizler yaptığıdır. Şuayıb, sosyolojinin bedayetinde kullanılan, genel kabul gören kavramlara vakıf bir şekilde sosyolojik analizlerde bulunmuştur.

Kaynakça

Akpolat, Y., (1994), *Ulum-u İktisadiye ve İctimaiye Mecmua'sında Ahmed Şuayıb'ın Sosyoloji Görüşü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.